

## Politika korišćenja veštačke inteligencije (VI) u NUNS-u

Poslednje ažuriranje jula 2026.

### 1. UVOD

Generativna veštačka inteligencija (VI) predstavlja upotrebu velikih jezičkih modela za stvaranje nečeg novog, kao što su tekst, slike, grafici i interaktivni mediji (novinarski članci koji sadrže mape, grafikone, video i slično). Iako generativna VI ima potencijal da poboljša novinarski rad i rad cele organizacije, ona ima i potencijal da naškodi kredibilitetu organizacije i njenom jedinstvenom odnosu sa članovima i članicama, partnerima i publikom, odn. javnošću ukoliko se ne koristi odgovorno.

Ubrzan razvoj generativne veštačke inteligencije donosi nove mogućnosti, ali i nova pitanja, tako da alate veštačke inteligencije moramo da koristimo pažljivo, odgovorno i u skladu sa vrednostima našeg poziva.

U Srbiji još uvek [ne postoji jasan pravni okvir](#) koji reguliše upotrebu veštačke inteligencije u bilo kojoj oblasti, pa tako ni u novinarstvu. U januaru 2025. godine usvojena je [Strategija za razvoj veštačke inteligencije za period 2025–2030](#), koja treba da bude osnova za budući zakon o veštačkoj inteligenciji, ali još uvek nema akcionog plana.

[Kodeks novinara i novinarki Srbije](#), za sada je jedini dokument u kojem se daju direktne smernice za transparentnost po pitanju upotrebe VI u novinarstvu. U Poglavlju III, tačka 7 piše: „Mediji moraju da na transparentan, odgovoran i srazmeran način koriste veštačku inteligenciju u stvaranju sadržaja i u celini su odgovorni za ovako objavljeni sadržaj. Mediji su dužni da obaveste javnost da je medijski sadržaj kreiran korišćenjem alata zasnovanih na veštačkoj inteligenciji”.

NUNS se u politici korišćenja veštačke inteligencije oslanja i na stav [Evropske federacije novinara](#) da AI u novinarstvu mora biti korišćena etički, transparentno i uz obaveznu ljudsku uredničku kontrolu, uz zaštitu rada novinara i osnovnih profesionalnih standarda.

Ova politika korišćenja veštačke inteligencije u okviru NUNS-a izrađena je kako bismo osigurali da nove tehnologije služe javnom interesu.

Naš cilj je da budemo transparentni prema javnosti, odgovorni prema kolegama i koleginicama i dosledni u zaštiti integriteta našeg rada.

Veštačka inteligencija može da unapredi naše procese rada, ali ne može da zameni ljudsko rasuđivanje, novinarsku etiku i uređivačku odgovornost.

## 2. SVRHA I OBIM

Ova politika ima za cilj da postavi jasne smernice za upotrebu VI unutar NUNS-a i odnosi se na zaposlene, saradnike, konsultante i sve one koji rade u ime organizacije.

Obuhvata sledeće aktivnosti:

- Interna komunikacija
- Eksterna komunikacija
- Istraživanje, prikupljanje, obrada i analiza podataka
- Kreiranje javno dostupnog sadržaja (za sajt, društvene mreže, biltene itd. )
- Administrativni i menadžerski zadaci
- Edukacija i razvoj veština

\* Upotreba veštačke inteligencije mora biti strogo kontrolisana i zasnovana na stalnom ljudskom nadzoru.

## 3. POLITIKA

Uspešna i etična upotreba veštačke inteligencije u našoj organizaciji zavisi od odgovorne upotrebe i ljudske provere tačnosti informacija. Svesni smo da su mnogi dostupni generativni VI alati trenirani na podacima pribavljenim bez saglasnosti, kao i da mogu proizvoditi sadržaj koji je pristrasan, netačan (halucinacije) i/ili koji krši prava intelektualne svojine trećih strana. Zato ćemo koristiti alate koje smo prethodno ocenili kao bezbedne. Kako bismo umanjili rizik od povrede prava i drugih štetnih posledica, uvek ćemo navoditi izvore informacija koje delimo interno ili javno.

**Načela korišćenja VI:**

**Odgovornost i provera** - Korisnici su uvek odgovorni za sadržaj koji VI generiše. VI je alat, a ne zamena za profesionalno rasuđivanje.

**Transparentnost** - Svaki sadržaj nastao delimično ili u celini upotrebom VI mora biti jasno označen kao takav.

**Privatnost** - Zabranjeno je unositi lične podatke u alate VI.

**Saglasnost** - Korišćenje sadržaja ili podataka koji nisu proizvod rada NUNS-a ili modifikovanje sadržaja (pre svega vizualnog) pomoću alata VI mora biti zasnovano na informisanom pristanku.

**Tačnost i verifikacija** - Sadržaj koji generiše VI moraju proveravati ljudi. Ovo se odnosi na tekst, tabele, grafikone i sl. koji su nastali korišćenjem generativne VI.

**Edukacija** - NUNS se zalaže za podizanje nivoa medijske pismenosti po pitanju upotrebe alata VI među novinarima i publikom. Nastojaćemo da ulažemo resurse u edukaciju, kako osoblja NUNS-a, tako i članova i članica, o odgovornoj i etičkoj upotrebi alata generativne veštačke inteligencije.

### 3.1 Kako ćemo koristiti VI alate

**Podstičemo upotrebu generativne veštačke inteligencije radi povećanja efikasnosti i automatizacije rutinskih zadataka.**

**NUNS će koristiti VI alate za:**

- Istraživanja određenih tema, uvek uz proveru izvora informacija,
- Analize javno dostupnih baza i dokumenata, pri čemu svi podaci moraju biti provereni od strane ljudi,
- Urednička upotreba - za asistenciju u pripremi predloga nacrtu novinarskih članaka i tekstova javnih obaveštenja, kao i predlaganje varijacija naslova. Sve predloge ćemo kritički pregledati kako bismo obezbedili tačnost,
- Vizualizaciju podataka u novinarskim člancima i drugim publikacijama (ilustracije, grafikoni, interaktivni elementi, prezentacije i sl),
- Optimizaciju i poboljšanje čitljivosti članaka,
- Analizu analitike posećenosti sajtova i interakcije sa društvenim mrežama,
- Pripremu vizuelnog i tekstualnog sadržaja za društvene mreže,
- Transkripciju, prevod i titlovanje video sadržaja uz ljudsku proveru, snimanje i pisanje beleški sa sastanaka,
- Automatizaciju administrativnih zadataka.

#### *Napomene:*

- Svaka VI sugestija prolazi kroz uredničku reviziju;
- Sve činjenice se nezavisno proveravaju;
- Proveravaju se izvori koje je VI koristila prilikom istraživanja ili za kreiranje određenog sadržaja;
- Kontekst se pažljivo procenjuje;
- Pravno osetljiv sadržaj proveravaju pravnici.

- **NUNS neće:**

- Objaviti, podeliti ili poslati tekstualni sadržaj i vizuale skupa podataka koje je generisala VI bez provere i uređivanja od strane ljudi,
- Objaviti fotografije bez jasne naznake ukoliko su generisane pomoću VI alata,
- Unositi lične podatke članova i članica, učesnika u obukama, donatora i drugih partnera i saradnika ili bilo kojih drugih lica u eksterne VI alate,
- Koristiti VI za evaluaciju učinka zaposlenih ili u procesu zapošljavanja i angažovanja saradnika.

### 3.2 Etički aspekt

Etička upotreba VI alata i sistema unutar organizacije je od najveće važnosti. Da bi se osiguralo da se takvi alati koriste odgovorno, osoblje organizacije će se pridržavati sledećih pravila:

- **Transparentnost**

NUNS će biti transparentan u pogledu upotrebe VI, a to podrazumeva:

- **Interno informisanje članova tima** - transparentnost u pogledu upotrebe VI prema drugim članovima tima. Ukoliko neko od osoblja i saradnika u svom radu koristi VI alate - o tome treba da obavesti ostale članove tima,
- **Kreiranje javnih komunikacija** - javnosti se neće predstavljati sadržaj koji je kreiran pomoću alata VI (članci, objave na društvenim mrežama, njuzleteri, programski izveštaji) kao originalni autorski rad. Obavezno je jasno i vidljivo naznačiti da je određeni sadržaj nastao upotrebom genrativne VI.

- **Tačnost i verifikacija**

Veštačka inteligencija, naročito veliki jezički modeli (Large Language Models – LLM), sposobna je da generiše tekst koji deluje uverljivo, ali može biti utemeljen na netačnim, pristrasnim ili čak potpuno izmišljenim informacijama.

Zato sve informacije koje generiše VI zahtevaju ljudsku verifikaciju. Nije preporučljivo korišćenje VI alata za proveru činjenica.

- **Pristrasnost i pravičnost**

Organizacija treba da bude svesna i da radi na ublažavanju potencijalnih predrasuda koje su prisutne u VI alatima prema marginalizovanim zajednicama. Pojedinci će se prilikom rada sa VI alatima pridržavati politike organizacije o raznolikosti, pravičnosti i inkluzije

- **Namera upotrebe**

Upotreba VI alata mora biti ograničena na jasno definisane, legitimne ciljeve i ne sme zameniti ljudsku procenu u osetljivim oblastima poput zapošljavanja, ocenjivanja učinka zaposlenih ili odabira klijenata/članova i partnera. Neophodno je sprovesti procenu rizika kako bi se sprečile moguće štete, uključujući bezbednosne propuste (izlaganje poverljivih podataka ili informacija), povredu privatnosti, pristrasnosti i kršenje prava intelektualne svojine. Zaposleni u NUNS-u ostaju odgovorni za sav sadržaj koji nastane uz pomoć AI.

- **Pristup proceni upravljanja rizikom**

Pristup naveden u nastavku je osmišljen da pomogne osoblju da ublaži rizike povezane sa korišćenjem VI alata.

- Pre nego što se donese odluka o korišćenju VI alata u radu, prvo treba identifikovati eventualnu štetu koju bi određeni alat mogao da ima za NUNS i njegove članove, zaposlene i saradnike.
- Nakon što se identifikuju moguće štetne posledice VI alata, obavezno proveriti da li alat koji će se koristiti funkcioniše dosledno u skladu sa očekivanjima i da li poštuje najbolje prakse i etičke standarde ove politike.
- Odluku o primeni VI alata treba doneti tek nakon što se utvrdi da je alat bezbedan za upotrebu;
- Osoblje će redovno procenjivati performanse, prednosti i potencijalne nedostatke VI alata koje primenjuje kako bi se osiguralo da se koriste efikasno i odgovorno.

- **Proces pregleda aplikacija za programe**

Izbor(e) učesnika programa, primalaca grantova, stipendija i primalaca nagrada izvršiće ljudi. Neće biti izuzetaka.

- **Rad u javnom interesu**

Naš rad sa VI treba da bude vođen onim što je u javnom interesu.

Zaštititićemo podatke naše publike u skladu sa politikom privatnosti naše organizacije.

### 3.3 Bezbednost

Od pojedinaca povezanih sa NUNS-om očekuje se da se pridržavaju sledećih najboljih bezbednosnih praksi kada koriste VI alate:

- **Procena VI alata:** Pre nego što pojedinci počnu da koriste novi VI alat, prvo moraju da provere pouzdanost alata sa timom koji je zadužen za praćenje trendova u korišćenju VI alata (Miloš Miloradović, Nevena Ršumović, Ivana Kragulj). Tim će proceniti bezbednost VI alata tako što će pregledati bezbednosne karakteristike alata, uslove korišćenja usluge i politiku privatnosti. Bezbednosni rizici se odnose na curenje podataka, korišćenje podataka za treniranje modela, gde se čuvaju podaci i ko ima pristup, po kom zakonu (EU ili neka druga zemlja), halucinacije i drugo. Ako alat bude odobren, osoblje će moći da ga koristi.
- **Zaštita poverljivih podataka:** NUNS neće učitavati lične podatke članova i članica, učesnika obuka, podnosioca zahteva, donatora ili drugih aktera u VI alate.
- **Usklađenost sa bezbednosnim politikama:** Pojedinci u NUNS-u će se pridržavati najboljih bezbednosnih praksi navedenih u politikama organizacije.

#### 4. OBUKA I SARADNJA

Članovi osoblja treba da budu adekvatno obučeni za korišćenje VI alata. Treba da budu obučeni u onoj meri u kojoj će koristiti VI. Ako nekome nije u opisu posla da kreira vizuale, onda ne mora to da uči. Ako uopšte neće da koristi VI, onda je dovoljno da poznaje osnove, odnosno da pročita politiku korišćenja.

- **Obuka**

Osobe zadužene za praćenje trendova razvoja VI će povremeno po potrebi pripremati materijale za članove tima NUNS-a o tome kako odgovorno koristiti VI alate.

- **Saradnja i partnerstvo**

NUNS će kontinuirano sarađivati sa novinarskom zajednicom i drugim relevantnim akterima u vezi sa izazovima upotrebe veštačke inteligencije u novinarstvu.

#### 5. PRIMENA VEŠTAČKE INTELIGENCIJE U NUNS-U

Tim zadužen za praćenje razvoja VI i implementaciju generativne veštačke inteligencije u našoj organizaciji čine: Miloš Miloradović, Nevena Ršumović, Tamara Filipović Stevanović i Ivana Kragulj.

- **Predloženi alati za korišćenje:**

- Transkripcija: [Good Tape](#), [Elevenlabs](#), [Otter.ai](#)
- Četbot: [chatGPT](#), [Claude](#), [Perplexity](#), [Gemini](#)
- Generisanje fotografija: [Midjourney](#), [Ideogram](#), [DALL-e](#), [Nano banana](#)
- Generisanje videa: [Runway](#), [Kling AI](#), [Veo3](#)
- Vizuali, grafikoni: [NapkinAI](#), [Flourish](#)
- Ostalo: [Canva](#), [NotebookLM](#)

Ova lista alata će se menjati sa razvojem veštačke inteligencije.

- **Posvećenost podizanju AI pismenosti publike**

Uz ovu politiku, razvili smo stranicu/članak o VI pismenosti koji pomaže publici i članovima/članicama da razumeju kako mogu da koriste generativnu VI. Materijal će se redovno ažurirati. Na stranici, pod nazivom “NAUČI-PRIMENI” se nalaze resursi i tekstovi koji:

- Objašnjavaju osnove generativne VI,
- Objašnjavaju kako redakcije koriste VI,
- Objašnjavaju etičke principe korišćenja VI u redakciji,
- Pomažu u izbegavanju dezinformacija koje kreira VI,
- Uče odgovornom korišćenju četbotova za traženje činjenica,
- Uče odgovornom kreiranju sadržaja uz VI alate,
- Bave se domaćom i međunarodnom regulativom i pravilima.

Ovu politiku kreirao je tim NUNS-a i ona će se ažurirati u skladu sa potrebama. Biće saopštena svim korisnicima unutar organizacije, kojima će biti obezbeđena odgovarajuća obuka.